

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію Криворотько Анастасії Олександрівни на тему
«ФОРМУВАННЯ ТЕНДЕРНОЇ ВИХОВАНOSTІ УЧНІВ З
ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕРЕДНЬОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ»,
представлену на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
Спеціальність 016 «Спеціальна освіта»

Ступінь актуальності обраної теми. Сучасні соціальні орієнтири гармонійного розвитку особистості надзвичайно гостро актуалізують питання тендерного виховання підлітків із порушенням інтелектуального розвитку. Причиною є те, що саме на підлітковий вік припадає основний період формування основної тендерної культури (громадянських цінностей, ідентифікування себе чоловіком або жінкою тощо). Це все формується під впливом: сім'ї учнів із порушенням інтелектуального розвитку, навчальних закладів, суспільних організацій, засобів масової інформації. Зазвичай ці впливи без належної уваги і контролю можуть призвести до пригнічених результатів з боку Тендерного виховання підлітків із порушенням інтелектуального розвитку. Учні із порушенням інтелектуального розвитку закінчивши навчальний заклад не отримують належної підготовки і мають багаж помилкових принципів Тендерної поведінки. Саме тому вважаємо, що проблема тендерного виховання підлітків із порушенням інтелектуального розвитку є актуальною на наш час.

Представлене дисертаційне дослідження Криворотько А. О. присвячене актуальній та недостатньо розробленій в науково-методичному аспекті проблемі формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку. А відтак, потребує вирішення задля підвищення ефективності формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку та забезпечення науково-методичної підтримки усіх учасників освітнього процесу, оновлення підходів до виховання підлітків даної категорії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України за напрямом «Теоретичні і методичні засади освіти дітей з особливими освітніми потребами», комплексних тем відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку: «Науково-методичне забезпечення навчання дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку» (ДР № 0121Ш08669); «Удосконалення змісту базової

середньої освіти учнів з порушеннями інтелектуального розвитку в умовах НУШ» (ДР № 0124U000492).

Тему дисертації «Формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку» затверджено рішенням вченої ради Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України (протокол № 5 від 04.07.2022 р.)

Наукова новизна. Варто зазначити важливість, своєчасність та затребуваність проведення дисертаційного дослідження, у якому дисертанткою *вперше*:

- розроблено та обґрунтовано структурно-функціональну модель формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку;
- встановлено систему критеріїв, показників та рівнів сформованості тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку для успішної соціалізації;
- науково обґрунтовано та експериментально перевірено корекційно-виховну методику тендерного виховання учнів середнього шкільного віку з порушеннями інтелектуального розвитку;
- експериментально перевірено результати проведених бесід з батьками щодо сучасного виміру тендерного виховання їхніх дітей в підлітковому віці;

Подальшого розвитку набули наукові підходи щодо формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений нами детальний аналіз представленого дисертаційного дослідження дає підстави потрактувати його ґрунтовне змістове наповнення, що являє собою вдалу спробу автора систематично проаналізувати та структурувати власні напрацювання з досліджуваного питання.

У вступі дисертанткою кваліфіковано обґрунтовано актуальність і доцільність обраної теми дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значимість результатів дослідження; представлено відомості про особистий внесок здобувача та апробацію результатів дослідження, публікації та структуру роботи.

У першому розділі «Гендерна вихованість особистості як предмет науково педагогічних досліджень» проведений аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування тендерного виховання учнів в системі освіти. Проаналізовано теоретичні та методологічні основи тендерного виховання учнів в системі освіти, здійснено теоретичний аналіз основних понять тендерного

виховання, а саме: «стать», «гендер», «гендерна соціалізація», «тендерна культура», «гендерні стереотипи», «гендерна роль», «гендерна ідентичність», «гендерна свідомість», що розкривають ключові аспекти тендерної вихованості майбутнього покоління. Детально проаналізовано особливості організації та вказано на недоліки тендерного виховання в спеціальних закладах загальної середньої освіти для учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

У другому розділі «Організаційно-педагогічні засади формування тендерної вихованості учнів з інтелектуальними порушеннями» представлено модель формування тендерної вихованості учнів з інтелектуальними порушеннями середнього шкільного віку, що розкриває: специфіку організаційно педагогічних умов, етапи реалізації, наукові принципи та методика педагогічного впливу; здійснено констатувальний етап експерименту в якому взяли участь учні 6-10 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти (118 учнів). До експерименту були залучені батьки учнів, опитування яких показало, що дійсно присутній недостатній їхній вплив на формування тендерної вихованості власних дітей. Дисертантка представила корекційно - виховну методику, що включає систему практичних заходів виховного характеру з боку педагогічних працівників спеціальної школи, спрямованих на розуміння та заповнення прогалин у тендерних знаннях учнів.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності методики формування тендерної вихованості учнів із порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку» представлено результати формувального етапу дослідження. Для отримання більш достовірних результатів експериментальної перевірки методики було використано такі види математичної статистики, як критерій Стюдента та Фішера. Важливою перевагою цієї методики є її обґрунтованість та експериментальна апробація, що підтвердила її ефективність.

Авторкою чітко сформульовані загальні висновки дисертаційного дослідження, що повною мірою відображають досягнені дисертанткою результати.

До незаперечних досягнень даної дисертації хочемо віднести органічне поєднання викладу основного матеріалу з авторською концептуальною позицією. Саме цим і забезпечується належна наукова аргументація тих шляхів, за яких підвищується ефективність та достовірність досліджуваного процесу.

Результати дисертаційної роботи висвітлено у достатній кількості наукових публікацій. Зміст та результати дисертаційного дослідження висвітлено у 9 наукових працях: 1 розділ у монографії, 5 одноосібних статей, опубліковані у наукових фахових виданнях України, що включені до наукометричної бази Index Copernicus; публікації апробаційного характеру: 2 -

матеріали конференцій, одні з яких у співавторстві; 1 стаття у науково-популярному виданні.

Зауваження до змісту та оформлення дисертації. Результати наукового дослідження А. Криворотько дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мета досягнута, а сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для теорії тендерного виховання учнів з особливими освітніми потребами, але поруч з цим, вважаємо за необхідне висловити певні побажання, що виникли у процесі рецензування Дисертації.

1. Аналіз змісту дисертації показав на наступні зауваження і побажання:

В першому розділі присутні посилання та аналіз літератури без критичних авторських оцінок та теоретичних узагальнень. Перш за все, доцільно було зосередитися на розкритті як сутності, так і технологічних аспектів форми роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами.

2. Так як у центрі уваги дисертантки були переважно учні 6-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку, вважаємо за доцільне пояснення, чому саме батьків цих дітей долучені до констатувального експерименту.

3. Робота була б краще представлена за умови більш детального опису процедури та етапів проведення експериментального дослідження, зокрема із зазначенням конкретної методики, проведеної на кожному з етапів.

4. Робота написана науковою мовою, проте помітними є окремі пунктуаційні та стилістичні огріхи, які безумовно не впливають на сутність та зміст дослідження.

Зазначені нами міркування та побажання не завадили загальному позитивному сприйняттю даної дисертації та мають характер рекомендацій. Представлена дисертаційна робота є самостійним завершеним дослідженням, сформульовані у ній положення, результати та висновки становлять наукову і практичну цінність.

Таким чином, за актуальністю, структурою, повнотою викладу матеріалу, аргументацією основних положень, новизною отриманих результатів дослідження Криворотько Анастасії Олександрівни на тему «Формування тендерної вихованості учнів з порушеннями інтелектуального розвитку середнього шкільного віку» відповідає вимогам щодо оформлення дисертацій, порядку присудження наукового ступеня доктора філософії, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2022 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 359 від 31.05.2019) і постановою КМУ України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ України № 341 від 21.03.2022 року), а її автор — Криворотько Анастасія Олександрівна заслуговує на присудження наукового

ступеня доктора філософії PhD галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності
016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

кандидат психологічних наук,
старший дослідник,
завідувач відділу психолого-педагогічного
супроводу дітей з особливими потребами
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Бабяк Ольга БАБЯК

